

Ju2019/00886

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar

ORU 2019/01708

Jesper Ekroth
2019-06-04

Remissvar - Kamerabevakning i kollektivtrafiken, ett enklare förfarande, SOU 2019:8

Regeringen beslutade i december 2017 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att analysera ett *utökat undantag från tillståndsplikten* för kamerabevakning av allmänna transportmedel och stationer.

Utredaren fick även i uppdrag att föreslå åtgärder för att underlätta kamerabevakning i brottsbekämpande syfte. Det uppdraget har tidigare redovisats genom delbetänkandet Kamerabevakning i brottsbekämpningen – ett enklare förfarande (SOU 2018:62). Slutbetänkandet Kamerabevakning i kollektivtrafiken – ett enklare förfarande (SOU 2019:8) har nu färdigställts av Kamerabevakningsutredningen (KBU) och är härmed föremål för remissbehandling. Örebro universitet har i egenskap av remissinstans ombetts att yttra sig.

Kamerabevakning av allmänna platser kan ha stor betydelse för t.ex. brottsförebyggande åtgärder och säkerställande av allmän ordning. Mot dessa intressen ställs skyddet av den personliga integriteten. En alltför omfattande bevakning från det allmännas sida kan allvarligt hota människors integritet. Riksdagen och EU försöker via olika regelverk balansera dessa delvis motstridiga intressen.

Kamerabevakning innebär i regel att personuppgifter behandlas. Grundläggande regler för hur detta får utföras finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/697 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsförordningen). Detta regelverk kan kompletteras av nationella bestämmelser. I Sverige har vi lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Härutöver har vi kamerabevakningslagen (2018:1200, KBL) med speciella regler för området ifråga.

KBL:s syfte är att tillgodose behovet av kamerabevakning för berättigade ändamål, t.ex. förebyggande av brott, och att skydda fysiska personer mot otillbörligt intrång i den personliga integriteten vid sådan bevakning. Av KBL 7 § framgår att *tillstånd* till kamerabevakning av en plats dit allmänheten har tillträde krävs, om bevakningen ska bedrivas av en myndighet, eller någon annan än en myndighet vid utförande av en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, kollektivavtal eller beslut som meddelats med stöd av lag eller annan författning. Till platser dit allmänheten har tillträde räknas exempelvis gator, torg och parker, men också transportmedel som används för allmänna kommunikationer eller evenemang dit vem som helst kan lösa en biljett. Prövningen ska utföras av Datainspektionen (DI), som

härmed ges möjligheter att göra en kvalificerad prövning huruvida tänkt övervakning är förenlig med dataskyddsförordning och övrig gällande rätt.

För att tillstånd ska beviljas krävs dels att det finns en rättslig grund för kamerabevakningen i annan tillämplig dataskyddsreglering, dels att det finns vissa bestämda ändamål bakom bevakningen. Det ska röra sig om bl.a. följande ändamål, att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott på en brottsutsatt plats eller på en annan plats där det av särskild anledning finns risk för angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet eller på egendom. Det kan också vara fråga om att förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet eller begränsa verkningarna av sådana störningar, förebygga, förhindra eller upptäcka olyckor eller begränsa verkningarna av inträffade olyckor.

Det finns ett *undantag* från tillståndsplikten, benämnt tunnelbaneundantaget. Tillstånd krävs inte vid bevakning i en tunnelbanevagn eller av en tunnelbanestation, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, förebygga, förhindra eller upptäcka olyckor eller begränsa verkningarna av inträffade olyckor. Bakgrunden till undantaget är att det är av stort värde att tunnelbanan bevakas p.g.a. särskild risk för våld eller ordningsstörningar.

KBU anför i huvudsak tre argument för ett utökat undantag och därmed en trolig ökning av kamerabevakning inom avsedda områden. Det finns problem med brottslighet och otrygghet i bl.a. buss- och tågtrafik, på stationer och andra knutpunkter för allmänna transportmedel. Kamerabevakning kan ofta vara ett betydelsefullt hjälpmedel i det brottsbekämpande och trygghetsskapande arbetet. Slutligen medför tillståndskravet ett betydande administrativt merarbete för sökanden, vilket kan leda till att önskvärd övervakning ej kommer till stånd.

Det utökade undantaget ska avse

1. bevakning i ett fordon som används i kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,
2. bevakning av ett stations-, terminal- eller hållplatsområde avsett för kollektivt resande på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,
3. bevakning av en plats vid järnvägs-, spårvägs- eller tunnelbanespår, eller
4. bevakning av ett flygplatsområde.

Förslaget innebär en tydlig utvidgning av de områden (allmänna transportmedel och stationer) som kan bli föremål för bevakning utan föregående tillståndsprövning av DI. Prövningen kommer istället övergå till de organ som har för avsikt att bedriva övervakning.

Förslagets nackdel hänför sig givetvis till risken för ökade kränkningar av den personliga identiteten. Enligt KBU minskas denna risk av det faktum att dataskyddsförordningen innebär ett förstärkt skydd för integriteten jämfört med som var fallet innan den trädde i kraft. Om utredningens förslag genomförs, kan detta innebära färre brott och ökad trygghet, vilket innebär ett förstärkt skydd för enskildas personliga integritet.

Örebro universitet tillstyrker i sin helhet KBU:s förslag. Fördelarna med ett utökat undantag och därmed en utökad övervakning är påtagliga, samtidigt som nackdelarna för den personliga integriteten torde vara begränsade. Att undantaget utökas innebär inte att det uppkommer ett regellöst tillstånd, utan dataskyddsförordningen och dess kompletterande regler för de som avser att bedriva kameraövervakning gäller. Flera myndigheter har i kontakter med KBU påtalat fördelarna med en utökad kamerabevakning. Undersökningar har visat att kamerabevakning av aktiv natur, där kameror kan manövreras i realtid, i kombination med polis och ordningsvakter

har en påtagligt avskräckande effekt på brottsligheten. Inställningen hos allmänheten gentemot kamerabevakning har visat på en hög acceptans för kamerabevakning på allmän plats om det sker i brottsbekämpande syfte eller för att förhindra terroråd. Man bör inte heller negligera det faktum att vissa resenärer uppfattar kameraövervakning som en trygghetsfaktor i allmänhet. Bevakning kan ge resenärer en ökad upplevd trygghet och därmed öka deras benägenhet att välja kollektiva färdmedel istället för andra alternativ. Här kan även positiva effekter på miljön förutses.

En nackdel som den föreslagna utvidgningen kan medföra är att prövningen nu överförs på ett antal olika aktörer. Detta kan medföra betydande variationer i rättstillämpningen och att prövningens rättsliga kvalitet försämras. Nuvarande system innebär att DI, med sin speciella specialistkompetens, utför granskningen, vilket är en god garant för ett rättssäkert förfarande. Nackdelen med KBU:s förslag kan emellertid kompenseras genom den tillsynsfunktion som DI utövar. Av betydande värde är att DI har en hög grad av aktivitet, särskilt initialt, för att övervaka och vägleda de kamerabevakande organen. Härmed torde den nu nämnda nackdelen verkningsfullt kunna motverkas.